

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/dzieci/98494,Kto-ty-jestes-Repatriacja-dzieci-polskich-po-II-wojnie-swiatowej.html>

Wystawa IPN „Ukradzione dzieciństwo” – Przemyśl, 2019 r.

ARTYKUŁ

Kto ty jesteś? Repatriacja dzieci polskich po II wojnie światowej

OKRES HISTORYCZNY

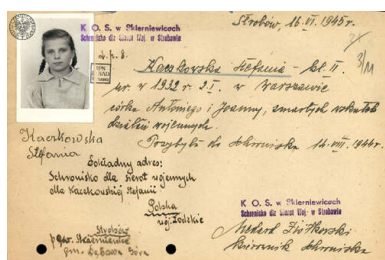
(1945-1948) Pierwsze lata Polski Ludowej

Autor: EWA WÓJCICKA 01.02.2023

W wyniku II wojny światowej ok. 1,5 miliona polskich dzieci zostało sierotami lub półsierotami. Zapewnienie im opieki nie było jedynym problemem po 1945 r. Ważnym wyzwaniem było też wyszukiwanie polskich dzieci wywiezionych na

tereny III Rzeszy i umożliwianie im powrotu do rodzinnego kraju.

Pilną kwestią było odzyskanie dzieci polskich „zrabowanych” na skutek germanizacyjnej polityki okupanta. W lipcu 1945 r. urzędy wojewódzkie na terenie Polski otrzymały pismo w sprawie sporządzenia spisu dzieci wywiezionych na tereny III Rzeszy. Szacuje się, że w czasie wojny wywieziono ok. 200 tys. dzieci, jednak liczba ta może być znacznie wyższa.

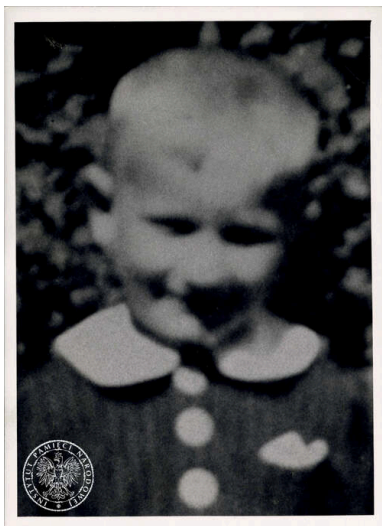
**Karta Stefanii Kaczowskiej,
przebywającej w Schronisku dla
Sierot Wojennych w Strobowie.**

Dokument z zasobu AIPN

Poszukując dzieci

Głównym zadaniem delegatur PCK przy polskich misjach repatriacyjnych w Niemczech było wyszukiwanie polskich dzieci wywiezionych na tereny III Rzeszy i umożliwianie im powrotu do rodzinnego kraju. W styczniu 1948 roku w Esslingen w Niemczech powstał Referat Rewindykacyjny.

Istotne znaczenie w tym zakresie miała działalność Romana Hrabara, prawnika pełniącego funkcję pełnomocnika Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej ds. Rewindykacji Dzieci, który zbierał wszelkie informacje dotyczące małych Polaków urodzonych w okresie wojny na terenie III Rzeszy lub wywiezionych tam w czasie okupacji, a także akta ośrodków germanizacyjnych, m.in. Lebensbornu. Tym samym ujawniał skalę działania hitlerowskiego systemu mającego na celu zniemczanie polskich dzieci.

Zdjęcie Kazimierza Kędrolńskiego (Kendrolinskiego) przed wywiezieniem do III Rzeszy. Fot. z zasobu AIPN

Osoba

ZAGŁOSZENIE O WYKONANIU
OBOWIĄZKÓW WYKONAWCZYCH

W IMIENI BIURA KARTOGRAFICZNEGO W ŁODZI
KARTA OSOBY

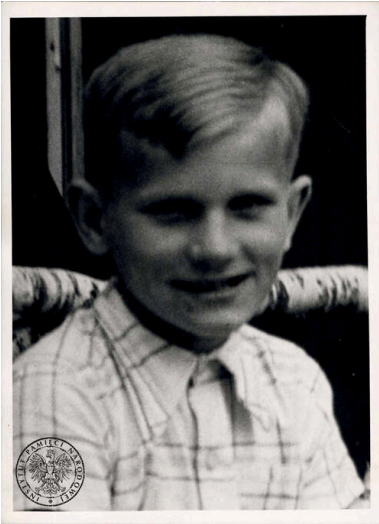
1. Nazwisko i imię dziecka : KENDROLSKI KAZIMIERZ
(przed wywiezieniem)
2) Nazwisko i imię dziecka : niewiadome
(po wywiezieniu)
3) Adres dziecka przed wywiezieniem : Łódź, Brzozowska 72 m.9
4) Data i miejsce urodzenia dziecka : 29.4.1937 r. Łódź
5) Imię rodziców dziecka i nazwisko
6) Wzrost i stan zdrowia
7) Do jakiego miasta i rodziny w chwili zabrania dziecka przez Niemców ?
8) Opiekunka Stanisława Grabowska z Kamionki Łódzkiej w opiece społecznej.
9) Ustępny adres rodziców
10) Nazwisko i imię opiekuna dziecka, od którego zostały ono zabrane do
opiekunki Stanisławy Grabowskiej.....Adres: Łódź, ul. Brzozowska 72 m.9
11) Okoliczności powstania zabrania dziecka przez Niemców:
12) Dziecko zostało zabrane z Łodzi, do Niemiec nie dała, a sama sprzymierzyła się z rodziną, która, do Łodzi, nie była z Niemcami. Dziecko miało być na lokatorskiej 12, opiekunka była na lokatorskiej i obchodziła się z dzieckiem z uśmiechem, tylko matka swojego synka przesyłała go przez 4 sierpnia 27.3.1943 r. kiedy opiekunka poszła, jej dziecko nie było i od tej chwili nie miała kontaktu z dzieckiem
13) Do kogo dziecko wróci ? (rodzice, rodzina, arendy, opiekunowie, jakiegokolwiek nazwiska, imię i nazwisko) Do opiekunki, Stanisławy Grabowskiej, adres: ul. Izabella, gm. Fabianów
14) Opis załączonych dowodów (fotografia dziecka, listy dziecka weselne i chrzestne itp.), imię i nazwisko osoby (osób) przekazujących:
15) W A G I : Dotąd żadnych starań opiekunka nie robiła

Łódź, dnia 29.8.1943 roku
Zgodzono się wykonać,
za pośrednictwem Wydziału :
Rekordów Szarymka
Łódź dnia

Grabowska Stanisława
Polskie niemieckiego nazwanie
Hisa Isabella, Gm. Fabianów
Adres

50 POLSKIE BIURO KARTOGRAFICZNE
POLSKIE BUREAU CARTOGRAPHIQUE

Karta Kazimierza Kędrolńskiego (Kendrolinskiego), wywiezionego w okresie wojny do III Rzeszy. Dokument z zasobu AIPN

Kazimierz Kędroliński
(Kendrolinski), 1948 r. Fot. z
zasobu AIPN

Poszukiwania najmłodszych utrudniał fakt, że miały one zmienione nazwiska. Zgodnie z nakazem Głównego Urzędu Rasy i Osadnictwa SS personel niemiecki pozostawiał dwie lub niekiedy trzy pierwsze litery polskiego nazwiska, dodając do nich drugą część w formie niemieckiej, np.: Sosnowska – Sosemann, Witaszek – Wittke.

Działalność polskiej delegacji zajmującej się odzyskiwaniem dzieci utrudniały dodatkowe problemy związane ze współpracą z władzami alianckimi w poszczególnych strefach okupacyjnych Niemiec oraz narastające antagonizmy powstałe na skutek zimnej wojny. Z końcem sierpnia 1950 r. polskie delegatury PCK zakończyły swoją działalność. Do Polski powróciło ponad 30 000 dzieci.

SPIS DZIECI

ZARZĄD MIEJSKI w ŁODZI
Wydział Opieki Społecznej

o d p i e .

283 111.

Spis dzieci zabronionych przez Niemców z rodzin polskich w celu germanizacji

Karta spisu

- 1) Nazwisko i imię dziecka Gumowska Alicja
- a) Nazwisko i imię rodziców Alice
- b) Nazwisko i imię dziecka Alice
- c) Adres dziecka przed wywiezieniem Łódź, ul. Piotrkowska 255, m.15.
- d) Adres dziecka po wywiezieniu Janków Bryzgowicki Strzów Piasek
- e) Data i miejsce urodzenia dziecka 1. maj 1936 r. w Łodzi
- f) Nazwa rodziców dziecka Walerian i Alicja
- g) Czym żyje? żyje
- h) Przynależność polityczna rodziców w okresie okupacji polaki
- i) Obecnie polaki
- j) Czy dążył się z rodzicami w chwili zabrania dziecka przez Niemców? Byłem w Poznaniu
- k) Wyznawczy niezależny z siołą Fleming
- l) Obecny adres rodziców Łódź, Piotrkowska 255, m.15.
- m) Nazwisko i imię opiekuna dziecka, od którego zostało ono zabrane B.K.T. Niemceksi
- n) Opiekun nad dzieckiem Adres w Łodzi
- o) Data zabrania dziecka sierpień 1944 r.
- p) Okoliczności towarzyszące zabraniu dziecka Jako Janków rozbitych z Niemcami
- q) Jakim sposobem przetrwała matka przez niebezpieczeństwo z B.K.T. chwilowo
- r) Czy jest żywa? tak
- s) Gdzie przebywa obecnie? Łódź, ul. Piotrkowska 255, m.15.
- t) Okazała wiedzę o dziecku nie
- u) Do kogo dziecko wziął? rodzice, rodzina, krewni, opiekunowie, sąsiedzi. Pula rodziców, żona
- v) Adres do ojca. Gumowski Walerian Łódź, ul. Piotrkowska 255, m.15.
- w) Spis zabranych dokumentów (fotografie dziecka, lify dziecka, rzeczy i porozumienia okupanta, pisma odwiedzin osób trzecich itp.) fotografia
- x) Uwagi: Stwierdzono o wiadomości przez ówczesny Urząd w Łodzi i
- y) W Poznaniu. Dotychczas wiadomości żadnych nie otrzymałem.

Łódź, dnia 20.8.1945 r.

Sigismond Stawiarz

Za Wydział Opieki Społecznej

Łódź, dnia 20.8.1945 r.

Walerian

Łódź, ul. Piotrkowska 255, m.15.

1945 r.

Wzrost w lat. 1.30

1945 r.

Karta Alicji Gumowskiej, zasób

Archiwum IPN w Warszawie.

Dokument z zasobu AIPN

SPIS DZIECI

sierot i półsierot przebywających w Prewentorium "Ostoja Zdrowia Dzieci" w Międzyzlesiu.

247

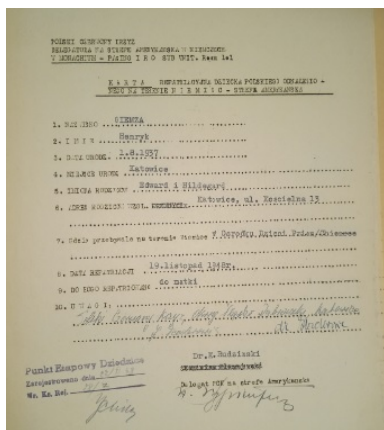
1. Andrzejewski Antoni	rodzice zginęli w czasie powstania w Warszawie.
2. Dobrowolska Maria	ojców zginęli w styczniu w czasie powstania w W-wie.
3. Dobrowolska Maria	rodzina zginęła w czasie powstania w W-wie.
4. Dobrowolski Jerzy	ojców nie widać z Niemcami.
5. Dobrowolska Danuta	ojców zginęli w Niemczech w 1940 r.
6. Dobrowolski Józef	ojców zginęli w Niemczech w 1940 r.
7. Dobrowolska Krystyna	rodzice zginęli w Warszawie.
8. Dobrowolski Józef	ojców zginęli w Oświęcimiu 1940 r.
9. Dobrowolski Władysław	ojców zginęli w Niemczech 1940 r.
10. Dobrowolski Władysław	ojców zginęli w Niemczech 1940 r.
11. Dobrowolski Władysław	ojców zginęli w Niemczech 1940 r.
12. Dobrowolski Władysław	ojców zginęli w Niemczech 1940 r.
13. Dobrowolski Władysław	ojców zginęli w Niemczech 1940 r.
14. Dobrowolski Władysław	ojców zginęli w Niemczech 1940 r.
15. Dobrowolski Władysław	ojców zginęli w Niemczech 1940 r.
16. Dobrowolski Władysław	ojców zginęli w Niemczech 1940 r.
17. Dobrowolski Władysław	ojców zginęli w Niemczech 1940 r.
18. Dobrowolski Władysław	ojców zginęli w Niemczech 1940 r.
19. Dobrowolski Władysław	ojców zginęli w Niemczech 1940 r.
20. Dobrowolski Władysław	ojców zginęli w Niemczech 1940 r.
21. Dobrowolski Władysław	ojców zginęli w Niemczech 1940 r.
22. Dobrowolski Władysław	ojców zginęli w Niemczech 1940 r.
23. Dobrowolski Władysław	ojców zginęli w Niemczech 1940 r.
24. Dobrowolski Władysław	ojców zginęli w Niemczech 1940 r.
25. Dobrowolski Władysław	ojców zginęli w Niemczech 1940 r.
26. Dobrowolski Władysław	ojców zginęli w Niemczech 1940 r.
27. Dobrowolski Władysław	ojców zginęli w Niemczech 1940 r.
28. Dobrowolski Władysław	ojców zginęli w Niemczech 1940 r.
29. Dobrowolski Władysław	ojców zginęli w Niemczech 1940 r.
30. Dobrowolski Władysław	ojców zginęli w Niemczech 1940 r.
31. Dobrowolski Władysław	ojców zginęli w Niemczech 1940 r.
32. Dobrowolski Władysław	ojców zginęli w Niemczech 1940 r.
33. Dobrowolski Władysław	ojców zginęli w Niemczech 1940 r.
34. Dobrowolski Władysław	ojców zginęli w Niemczech 1940 r.
35. Dobrowolski Władysław	ojców zginęli w Niemczech 1940 r.
36. Dobrowolski Władysław	ojców zginęli w Niemczech 1940 r.
37. Dobrowolski Władysław	ojców zginęli w Niemczech 1940 r.
38. Dobrowolski Władysław	ojców zginęli w Niemczech 1940 r.
39. Dobrowolski Władysław	ojców zginęli w Niemczech 1940 r.
40. Dobrowolski Władysław	ojców zginęli w Niemczech 1940 r.
41. Dobrowolski Władysław	ojców zginęli w Niemczech 1940 r.
42. Dobrowolski Władysław	ojców zginęli w Niemczech 1940 r.
43. Dobrowolski Władysław	ojców zginęli w Niemczech 1940 r.
44. Dobrowolski Władysław	ojców zginęli w Niemczech 1940 r.
45. Dobrowolski Władysław	ojców zginęli w Niemczech 1940 r.
46. Dobrowolski Władysław	ojców zginęli w Niemczech 1940 r.
47. Dobrowolski Władysław	ojców zginęli w Niemczech 1940 r.
48. Dobrowolski Władysław	ojców zginęli w Niemczech 1940 r.
49. Dobrowolski Władysław	ojców zginęli w Niemczech 1940 r.
50. Dobrowolski Władysław	ojców zginęli w Niemczech 1940 r.

Spis dzieci - sierot i półsierot

przebywających w prewentorium

w Międzyzlesiu. Dokument z

zasobu AIPN

Karta repatriacyjna Henryka Gienmy. Dokument z zasobu AIPN

Polski Szeregowy Krzyż
Monachium
Dział Dzieci.

Lista dzieci repatriowanych dnia 15. July
poślętna sanitarna z W O S A C H I D M .

Grodzki Dzieci D E G E N D O R P

1.	Hadanek	Herbert	ur. 4. VIII 1936.
2.	Kasprzyk	Stanisław	9 lat
3.	Klaczak	Jan	30. IV 1939.
4.	Korn	Gertruda	około 8 lat
5.	Kosian	Wacław	5. V 1944.
6.	Jurek	Fawel	28. XII 1938.
7.	Łok	Wład	około 7 lat
8.	Smolkowski	Wolfgang	16. I 1940.
9.	Klimaszewski	Włodzisław	7. I 1941.
10.	Wielki	Karol	24. I 1942.
11.	Klimaszewski	Włodzisław	7. I 1941.
12.	Widzera	Reinhold	21. IX 1939.
13.	Pytel	Robert	28. VIII 1940.
14.	Wodzisławski	Hanselore	28. I 1941.
15.	Kuhn	Edwig	29. I 1942.
16.	Widzera	Robert	19. II 1942.
17.	Dutak	Adolf	4. X 1941.
18.	Widzera	Edwina	7. VI 1939. albo 1. III 1940.
19.	Widzera	Roswitha	27. VI 1942.
20.	Widzera	Gunter	1. III 1940. albo 7. VI 1936.
21.	Widzera	Helga	3. V 1940.
22.	Widzera	Demeta	7. VI 1939.
23.	Widzera	Włodzisław	1939.
24.	Widzera	Włodzisław	21. I 1942.
25.	Widzera	Włodzisław	11. III 1941.
26.	Widzera	Włodzisław	14. III 1941.
27.	Widzera	Włodzisław	17. III 1941.
28.	Widzera	Włodzisław	15. III 1941.
29.	Widzera	Włodzisław	17. III 1941.
30.	Widzera	Włodzisław	19. III 1941.
31.	Widzera	Włodzisław	21. III 1941.
32.	Widzera	Włodzisław	23. III 1941.
33.	Widzera	Włodzisław	25. III 1941.
34.	Widzera	Włodzisław	27. III 1941.
35.	Widzera	Włodzisław	29. III 1941.
36.	Widzera	Włodzisław	31. III 1941.
37.	Widzera	Włodzisław	1. IV 1942.
38.	Widzera	Włodzisław	3. IV 1942.
39.	Widzera	Włodzisław	5. IV 1942.
40.	Widzera	Włodzisław	7. IV 1942.
41.	Widzera	Włodzisław	9. IV 1942.
42.	Widzera	Włodzisław	11. IV 1942.
43.	Widzera	Włodzisław	13. IV 1942.
44.	Widzera	Włodzisław	15. IV 1942.
45.	Widzera	Włodzisław	17. IV 1942.
46.	Widzera	Włodzisław	19. IV 1942.

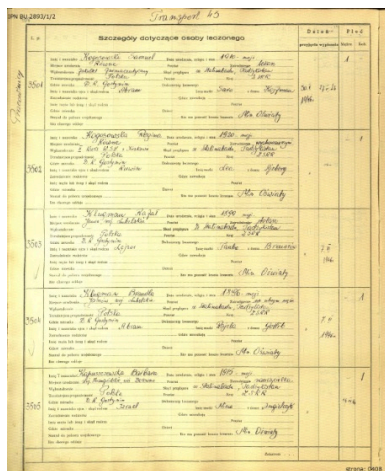
Lista dzieci repatriowanych do Polski 15 lipca 1946 r. z Monachium do Polski. Dokument z zasobu AIPN

Z czerwonego rajy

Zabiegano również o powrót dzieci polskich wywiezionych w głąb Związku Sowieckiego w latach 1940-1941.

W czerwcu 1945 r. do Białegostoku przybył pierwszy transport dzieci, liczący 50 osób, z miejscowości Karakulino. Repatriacją najmłodszych ze wschodu, przebywających w polskich domach dziecka oraz sowieckich placówkach, zajmował się Komitet ds. Dzieci Polskich (działający do 18 września 1946 r.).

W celu ułatwienia organizacji transportów dzieci do Polski w Zagorsku utworzono centralny Ewakuacyjny Dom Dziecka. Na podstawie przyjętego harmonogramu w 1946 r. do Polski systematycznie zaczęły docierać transporty z polskimi dziećmi. Trafiły one m.in. do Gostynina, do Domu Repatriacyjno-Rozdzielczego dla Dzieci Repatriowanych z ZSRS (działał do 15 sierpnia 1946 r.), w którym przebywały najczęściej do 15 dni. Następnie były kierowane do zakładów opiekuńczo-wychowawczych, m.in. w: Bytowie, Malborku, Sopocie, Wrocławiu.

Fragment listy dzieci repatriowanych z ZSRS w 1946 r. Dokument z zasobu AIPN. Tabela zawiera dane o dzieciach, w tym imię, nazwisko, data urodzenia, data przyjazdu, data wyjazdu, data powrotu, data zamieszkania, data śmierci, data pochówku, data repatriacji, data wyjazdu z kraju, data powrotu do kraju, data zamieszkania w kraju, data śmierci w kraju, data pochówku w kraju, data repatriacji z kraju, data wyjazdu z kraju, data powrotu do kraju, data zamieszkania w kraju, data śmierci w kraju, data pochówku w kraju, data repatriacji z kraju.

№	Imię	Nazwisko	Data urodzenia	Data przyjazdu	Data wyjazdu	Data powrotu	Data zamieszkania	Data śmierci	Data pochówku	Data repatriacji	Data wyjazdu z kraju	Data powrotu do kraju	Data zamieszkania w kraju	Data śmierci w kraju	Data pochówku w kraju	Data repatriacji z kraju
354	Anna	Kozłowska	1938	1946	1946	1946	1946									
354	Anna	Kozłowska	1938	1946	1946	1946	1946									
354	Anna	Kozłowska	1938	1946	1946	1946	1946									
354	Anna	Kozłowska	1938	1946	1946	1946	1946									
354	Anna	Kozłowska	1938	1946	1946	1946	1946									
354	Anna	Kozłowska	1938	1946	1946	1946	1946									
354	Anna	Kozłowska	1938	1946	1946	1946	1946									
354	Anna	Kozłowska	1938	1946	1946	1946	1946									
354	Anna	Kozłowska	1938	1946	1946	1946	1946									
354	Anna	Kozłowska	1938	1946	1946	1946	1946									

Fragment spisu dzieci repatriowanych do Polski z terenów ZSRS w 1946 r. Dokument z zasobu AIPN

Chorych na gruźlicę transportowano do sanatoriów w Busku i Istebnej, natomiast najmłodszych cierpiących na jaglicę do ośrodka leczniczego w Witkowicach koło Krakowa. Na początku lat 50. XX w. powroty do Polski następowały sporadycznie.

Niestety nie udało się sprowadzić wszystkich polskich dzieci zarówno z Niemiec, jak i ze Związku Sowieckiego. Niektóre z nich nigdy nie poznały prawdy o swoim pochodzeniu.

Więcej interesujących materiałów na profilu Archiwum IPN

COFNIJ SIĘ